

якого в структурі кошторисів українських ВНЗ не перевищує 1%.

6. Гіпертрофія масштабів платного навчання студентів, яка серед інших негативних явищ (нерівність у доступі до освіти, у отриманні якісної освіти та ін.), призвела до прийому у ВНЗ недостатньо підготовлених, але платоспроможних абітурієнтів. Це призводить до псування суспільної цінності вищої освіти і відмови від принципу інтелектуального відбору студентів ВНЗ.

7. Роз'єднаність зусиль парламенту, держави, роботодавців, громадськості у вирішенні проблем працевлаштування молодих фахівців-випускників.

Успішне вирішення насамперед цих проблем на шляхах реформування системи вищої освіти України сприяло б значному покращенню менеджменту освіти і її якості та засвідчило б реальне просування нашої країни до знанневої економіки й суспільства.

Використана література:

1. Вієвська М. Г. Менеджмент вищої економічної освіти: навчально-методичний посібник / М. Г. Вієвська, Л. І. Красовська, Н. Л. Шкіря. – Львів: Магнолія, 2006, 2011. – 346 с.
2. Ніколаєнко С. Замурована освіта / С. Ніколаєнко // Дзеркало тижня. – 1.02.2013. – № 3 (149). – С. 12.

Аннотація

В статье определены и охарактеризованы два крупных блока вопросов: современных концептуальных подходов к проблеме менеджмента высшего экономического образования (позитивный аспект) и эмпирических подходов (нормативный аспект). Раскрыта специфическая разбалансированность и консерватизм на трех уровнях отечественного менеджмента высшей школы (правительство – министерство – ВУЗ).

Ключевые слова: менеджмент высшего экономического образования, качество образования, теории постиндустриализма, человеческий капитал, модель системы управления высшим образованием, уровни отечественного менеджмента высшей школы.

Annotation

The article identifies and describes two major sets of issues: modern conceptual approaches to the problem of management of higher economic education (positive aspect) and empirical approaches (normative aspect). Disclosed specific imbalances and conservatism on three levels of management of higher education (Government – Ministry – university).

Keywords: management of higher economic education, quality of education theory of post-industrialism, human capital, the model management system for higher education, levels of domestic management of higher education.

УДК 005:712.24

Шульга О. А.

ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ДОСВІДУ ДЛЯ УКРАЇНИ

У зв'язку з перспективами у майбутньому інтеграції України до європейської спільноти, все більшої актуальності набувають питання, пов'язані з адаптацією вітчизняної аграрної політики до вимог Спільної аграрної політики ЄС.

Сучасна САП ЄС ґрунтується на двох “стовпах”: I “стовп” – організація спільних ринків у поєднанні з прямою підтримкою фермерів та II “стовп” – розвиток сільської місцевості. Обидві “стовпи” пов'язані через принцип модуляції, який передбачає поступове скорочення розміру прямих платежів та спрямування, вивільнених коштів на розвиток сільської місцевості. У свою чергу, політика сільського розвитку включає чотири осі, а саме: 1) конкурентоспроможність аграрного сектору, 2) покращення стану навколишнього середовища, 3) підвищення якості життя в сільській місцевості та 4) диверсифікацію економіки. Кожна така вісь має перелік затверджених програм, способів дій або фінансування, критерії оцінки та алгоритм відстеження ефективності (загальна кількість інструментів підтримки становить 37 найменувань, а загальне фінансування програм перевищує 52 млрд. євро).

Основою сталого соціально-економічного розвитку сільських територій у країнах Європи є реалізація потенціалу підприємництва як в сільському господарстві, так і в суміжних обробних та обслуговуючих галузях, де основним суб'єктом виступають фермерські господарства. Необхідно зазначити, що для цієї моделі характерне виокремлення *соціальної функції фермера*, як жителя сільської території, та *громадсько-політичної функції*, як потенційного учасника громадських процесів та ключового агента в управлінні розвитком сільських територій, розвитку туризму та захисту сільської природи.

Проте, розглядаючи можливості адаптації зарубіжного досвіду для розвитку фермерства в Україні, вітчизняні науковці наголошують на загрозах дрібнотоварного виробництва для вітчизняної економіки. Так, серед недоліків фермерських господарств зазначають їх низьку товарність та технологічність, низьку кваліфікацію персоналу і низькопродуктивне виробництво. Також наголошується на неспроможності таких форм господарювання до утримання соціально-культурної сфери. Тому вирішення проблеми

подолання дрібнотоварності вчені вбачають у створенні умов для розвитку середніх та великих за розмірами підприємств, кооперації особистих господарств.

Розв'язання соціально-економічних проблем розвитку сільських територій має відбуватися в двох основних напрямках. *Перший напрям* полягає у переміщенні у сільську місцевість промислових, обслуговуючих та переробних підприємств. Це сприятиме розв'язанню проблеми безробіття на селі, підвищенню рівня життя сільських жителів та стимулюватиме переміщення міського населення у село, що позитивно позначиться на усуненні демографічного дисбалансу між містом та селом. Крім того, диверсифікація сільської економіки має відбуватися за рахунок розширення видів економічної діяльності сільськогосподарських підприємств за рахунок налагодження замкненого виробничого циклу, організації виробництва екологічного чистих харчових продуктів і їх збут через власну торгову мережу, використання побічної продукції землеробства у тваринництві.

При цьому важливою умовою диверсифікації у країнах ЄС є недопущення вибуття з використання значної кількості меліоративних земель, збереження сільськогосподарської функції сільських територій, диверсифікація сільського господарства шляхом розвитку екологічного та органічного виробництва, тобто збереження екологічної цілісності сільських територій.

Другий напрям диверсифікації сільської економіки передбачає розвиток соціальної інфраструктури, що є необхідною передумовою "утримання" соціального капіталу у сільській місцевості. Адже переміщення економічно активної частини сільського населення у міста скорочує податкову базу місцевих громад та веде до скорочення фінансування соціальної сфери на місцях. Розв'язання цієї проблеми у ЄС відбувається у двох напрямках:

1) на місцевому рівні – розширення податкової бази місцевого та локального рівнів шляхом проведення політики сільського розвитку "знизу догори", у результаті якої напрями та обсяги фінансової підтримки окремих соціальних сфер визначаються на місцях;

2) на підприємницькому рівні – стимулювання інвестицій аграрних підприємств у капітальне будівництво об'єктів соціального призначення [1, с. 133-139].

Крім того, зміни у політиці сприяння розвитку сільських територій в Європі останніми роками стосуються, насамперед, перегляду ролі людини у збереженні екологічної цілісності та багатства природи позаміських територій. Екологічна складова сталого розвитку сільських територій набуває особливої актуальності у контексті екологічної безпеки держави та з огляду на необхідність диверсифікації сільськогосподарського виробництва за рахунок розвитку екологічного виробництва. У зв'язку з цим, фермерам, які беруть на себе агроекологічні зобов'язання на строк від 5 років, надають допомогу від національних урядів за Програмою сільського розвитку.

Нині у Європейському Союзі 4,2% сільськогосподарських угідь зайняті під виробництво екологічної продукції. Найбільші ділянки під органічне виробництвом відведені в Австрії, де вони становлять 13,4% від загальних площ, а найменші – в Ірландії (0,95%), Румунії (0,77%) та Мальті (0,2%), У Польщі розвиток виробництва екологічної сільськогосподарської продукції все ще не набув загальноєвропейських темпів, а частка земель, задіяних у її виробництві становить 1,94%. Щодо України, то у нас придатні для розвитку органічного землеробства 19% угідь [2]. Однак, в Україні лише одиниці господарств ризикують освоювати екологічне виробництво. Причиною цього є низький рівень реальних доходів у країні. Витрати на продовольство займають значну частку у витратах домогосподарств, тому для більшості громадян перехід на органічну продукцію за вищими цінами її придбання на національному ринку фактично неможливий.

Та все ж таки адаптація аграрної політики України до вимог ЄС, має враховувати низку специфічних для України факторів, що визначають необхідність ретельного аналізу адекватності таких заходів можливостям вітчизняної економіки:

1) витрати заходів САП фінансуються за рахунок платників податків. Якщо врахувати, що середня заробітна плата за даними Євростату становить 38000 євро, то вклад громадянина Європи у сільський добробут становить лише 0,2% щорічного доходу. Аналогічний внесок для громадянина України при нинішньому рівні середньої заробітної плати становив би понад 3%. Тому впровадження таких заходів вимагає попередньої оцінки їх доцільності, з тим щоб економічний результат від їх впровадження не перевищував витрати на реалізацію;

2) суперечність САП загальносвітовим тенденціям лібералізації аграрної політики та вимогам СОТ. Одне з ключових питань поточного раунду переговорів у рамках СОТ – усунення протекціонізму в сільському господарстві з боку розвинених країн. Хоча САП у цілому передбачає зменшення прямої державної підтримки і посилення конкурентоспроможності агробізнесу за рахунок заходів дозволених "скриньок", проте аграрна політика провідних аграрних країн ЄС характеризується значним ступенем субсидування економічних суб'єктів агропромислового виробництва, а скорочення прямого фінансування стосується насамперед нових членів ЄС (наприклад, рівень загальної підтримки сільського господарства в Чехії через рік після вступу становив 23%, у "старих" членах ЄС – до 35%);

3) забезпечення місцевого характеру розвитку сільських територій в Україні неможливе з огляду на слабку фінансову базу локальних адміністративно-територіальних одиниць тощо.

Таким чином, європейський досвід в управлінні розвитком сільських територій показує, що для України такий розвиток має включати два напрями заходів: 1) внутрішню стабілізацію та 2) адаптацію до

зовнішніх впливів.

Внутрішня адаптація передбачає збалансування економічної, соціальної та екологічної складових розвитку сільських територій через розвиток підприємництва в агропромисловому виробництві та забезпечення багатофункціональності сільської економіки; зближення рівнів розвитку сільських територій через покращення якості життя та створення сприятливих умов для збереження людського капіталу.

Заходи з адаптації до зовнішнього впливу покликані підготувати сільські території до вступу України в ЄС. Та найголовніше, що майбутнє сільських територій України великою мірою залежить від спроможності вітчизняного аграрного сектору продукувати конкурентну екологічно чисту продукцію.

Використана література:

1. Горьовий В. П. Сфера побутового обслуговування сільського населення України в умовах ринкової економіки / В. П. Горьовий // Економіка АПК. – 2007. – № 4. – С. 133-139.
2. Крупін В. Є. Сучасні тенденції розвитку сільських територій: досвід Європейського союзу / В. Є. Крупін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.confcontact.com>.
3. Лендел М. А. Перспективи інтеграції аграрного сектору України до спільної аграрної політики ЄС: проблемні аспекти / М. А. Лендел, Н. М. Жулканич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2007. – Вип. 1. – С. 6-12.
4. Спільна аграрна політика Європейського союзу: можливості та виклики для України. – К. : НІСД, 2011. – 19 с.

Аннотація

Исследован опыт ЕС относительно управления развитием сельских территорий и определены направления его трансформации в Украине.

Annotation

Investigated the experience of the EU on the management of agricultural territories and directions of its transformation in Ukraine.